

Wytyczne dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczące wykonywania zadań do dnia głosowania w wyborach uzupełniających

(wyciąg na podstawie wytycznych do uchwały nr 58/2024 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 12 lutego 2024 r. w sprawie wytycznych dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczących wykonywania zadań do dnia głosowania w wyborach organów jednostek samorządu terytorialnego zarządzonych na dzień 7 kwietnia 2024 r. – M.P. poz. 172)

Wytyczne dla terytorialnych komisji wyborczych dotyczące wykonywania zadań do dnia głosowania w wyborach uzupełniających

Ilećroć w niniejszych wytycznych jest mowa o:

- 1) Kodeksie wyborczym – należy przez to rozumieć ustawę z dnia 5 stycznia 2011 r. – Kodeks wyborczy (Dz. U. z 2025 r. poz. 365);
- 2) (...);
- 3) terytorialnych komisjach wyborczych – należy przez to rozumieć wojewódzkie, powiatowe, gminne oraz dzielnicowe komisje wyborcze w m.st. Warszawie;
- 4) gminnych komisjach wyborczych – należy przez to rozumieć także komisje miejskie w gminach o statusie miasta i dzielnicowe komisje wyborcze w m.st. Warszawie;
- 5) wólcie – należy przez to rozumieć także burmistrza i prezydenta miasta;
- 6) systemie Wsparcie Organów Wyborczych (WOW) – należy przez to rozumieć system teleinformatyczny Wsparcie Organów Wyborczych (WOW) wspierający pracę organów wyborczych, **który komisje mają obowiązek** wykorzystywać przy wykonywaniu swoich zadań.

I. Pierwsze posiedzenia terytorialnych komisji wyborczych. Organizacja pracy terytorialnych komisji wyborczych.

Terytorialne komisje wyborcze podejmują działania niezwłocznie po powołaniu, w szczególności odbywają pierwsze posiedzenia, poświęcone określeniu swoich zadań i obowiązków oraz ustaleniu organizacji pracy.

Pierwsze posiedzenie:

- 1) (...);
 - 2) gminnych (...) komisji wyborczych – zwołują komisarze wyborczy, a organizują odpowiednio wójtowie (...).
- (...).

Gminna komisja wyborcza w gminie niebędącej miastem na prawach powiatu (...) wybiera na pierwszym posiedzeniu ze swego składu przewodniczącego komisji i jego zastępcę (art. 178 § 9 Kodeksu wyborczego (...)).

Tryb wyboru przewodniczącego i zastępcy przewodniczącego komisji określa regulamin terytorialnych komisji wyborczych ustalony w załączniku nr 1 do uchwały nr 43/2024 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 7 lutego 2024 r. w sprawie regulaminów terytorialnych i obwodowych komisji wyborczych powołanych do przeprowadzenia wyborów do rad gmin, rad powiatów, sejmików województw i rad dzielnic m.st. Warszawy oraz wyborów wójtów, burmistrzów i prezydentów miast (M.P. poz. 170).

Terytorialne komisje wyborcze ustalają na pierwszym posiedzeniu plan działań w zakresie przyjmowania zgłoszeń i rejestracji list kandydatów na radnych, które mogą być dokonywane niezwłocznie po jej powołaniu. W planie określa się harmonogram dyżurów dla przyjmowania zgłoszeń, uwzględniając, że z reguły większy napływ zgłoszeń następuje w okresie bezpośrednio poprzedzającym upływ terminu do ich dokonania. **Termin ten upływa w 34 dniu przed dniem wyborów (poniedziałek - o godz. 16.00)** (art. 428 § 1 Kodeksu wyborczego). Dyżury powinny być pełnione codziennie, w dni powszednie, w czasie dogodnym dla zgłaszających. (...) Informację o miejscu, dniach i godzinach dyżurów podaje się do publicznej wiadomości, w sposób zwyczajowo przyjęty, a także wywiesza się w siedzibie komisji oraz zamieszcza w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję. (...)

II. Przyjmowanie zgłoszeń list kandydatów na radnych

1. Kandydatów na radnych zgłasza się zawsze w formie list kandydatów, nawet wówczas, gdy lista obejmuje jednego kandydata (art. 424 Kodeksu wyborczego). Listy zgłasza się do poszczególnych okręgów wyborczych. Komitet wyborczy może zgłosić w każdym okręgu wyborczym tylko jedną listę kandydatów. Kandydat może być zgłoszony tylko jeden raz, w jednym okręgu wyborczym, na jednej liście.

Kandydować można tylko do jednej rady (art. 370 § 2, art. 425 § 1 i 4 Kodeksu wyborczego).

Kandydatem na radnego danej rady może być obywatel polski, który:

- 1) najpóźniej w dniu wyborów kończy 18 lat;
- 2) stale zamieszkuje na obszarze działania rady, do której kandyduje;
nie ma natomiast obowiązku zamieszkiwania na obszarze okręgu wyborczego, w którym kandydat zostanie zgłoszony;
- 3) jest ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania na obszarze działania danej rady, tj.:
 - a) na obszarze danej gminy – w przypadku zgłoszenia listy kandydatów do rady gminy,
 - b) (...),
 - c) (...),
 - d) (...);
- 4) nie jest pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu;
- 5) nie jest pozbawiony praw wyborczych prawomocnym orzeczeniem Trybunału Stanu;
- 6) nie jest ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu;
- 7) nie był skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe;
- 8) nie wydano wobec niego prawomocnego orzeczenia sądu stwierdzającego utratę prawa wybieralności z powodu złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego (art. 11 § 1 pkt 5 i § 2 Kodeksu wyborczego).

Kandydatem **na radnego gminy** może być również mający prawo wybierania:

- 1) obywatel Unii Europejskiej niebędący obywatelem polskim oraz
- 2) obywatel Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej
– jeżeli nie był skazany prawomocnym wyrokiem na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe oraz nie został

pozbawiony prawa wybieralności w kraju członkowskim Unii Europejskiej, którego jest obywatelem, albo w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej (art. 11 § 1 pkt 5 i § 2 i 3 Kodeksu wyborczego).

Kandydatem na radnego nie może być pełnomocnik finansowy komitetu wyborczego.

Kandydować do danej rady **mogą osoby wchodzące w skład komitetów wyborczych.**

Kandydować nie może także osoba pełniąca funkcje pełnomocnika wyborczego komitetu wyborczego wyborców zamierzającego zgłaszać kandydatów tylko w jednej gminie liczącej do 20 000 mieszkańców, gdyż w tym przypadku **pełnomocnik wyborczy jest jednocześnie pełnomocnikiem finansowym komitetu wyborczego i w związku z tym nie może być kandydatem na radnego.**

2. Liczba radnych wybieranych w okręgach wyborczych oraz kandydatów zgłaszanych na liście w wyborach do rad jednostek samorządu terytorialnego wynosi:

1) w wyborach do rad gmin:

a) w gminach do 20 000 mieszkańców – w okręgu wybiera się 1 radnego. Na liście kandydatów w danym okręgu można zgłosić tylko 1 kandydata na radnego (art. 418 § 1 i art. 425 § 2 pkt 1 Kodeksu wyborczego),

b) (...);

2) (...);

3) (...).

3. (...).

4. Zgłoszenie każdej listy kandydatów powinno być poparte podpisami:

1) nie mniej niż 25 wyborców – w wyborach do rady gminy liczącej do 20 000 mieszkańców,

2) (...),

3) (...),

4) (...)

– (art. 427 § 1 Kodeksu wyborczego).

5. Poparcia danej liście mogą udzielić wyborcy stale zamieszkali na obszarze działania tej rady, do której lista jest zgłaszana, tj. ujęci w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania:

- 1) na obszarze danej gminy – w przypadku zgłoszenia listy kandydatów do rady gminy;
- 2) (...);
- 3) (...);
- 4) (...);

Nie ma wymogu zamieszkiwania przez osobę udzielającą poparcia na obszarze okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana.

6. Prawidłowo sporządzony wykaz podpisów wyborców udzielających poparcia liście kandydatów zawiera na każdej stronie:

- 1) nazwę komitetu wyborczego zgłaszającego listę (nie skrót nazwy komitetu), numer okręgu wyborczego, w którym lista jest zgłaszana;
- 2) adnotację:
 „Udzielam poparcia liście kandydatów zgłaszanej przez
 (nazwa komitetu wyborczego) w okręgu wyborczym nr (numer okręgu) w wyborach do (nazwa rady) zarządzonych na dzień r.”,
- 3) czytelnie wpisane nazwiska, imiona, adresy zamieszkania zgodne z adresem ujęcia w stałym obwodzie głosowania w Centralnym Rejestrze Wyborców, numery PESEL, daty udzielenia poparcia oraz własnoręczne podpisy wyborców udzielających poparcia liście.

7. Prawo do zgłoszenia list mają komitety wyborcze, które uzyskały od właściwego organu wyborczego, tj. (...) komisarza wyborczego, potwierdzenie przyjęcia zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego (art. 98 Kodeksu wyborczego).

Zgłoszenia listy kandydatów przyjmuje się w następującym trybie:

- 1) zgłoszenie, podpisane przez pełnomocnika wyborczego komitetu lub przez osobę przez niego upoważnioną, doręcza się właściwej terytorialnej komisji wyborczej

najpóźniej w **34 dniu przed dniem wyborów (poniedziałek) do godz. 16.00** (art. 428 § 1 Kodeksu wyborczego);

- 2) terytorialna komisja obowiązana jest również przyjąć i rozpatrzyć zgłoszenie nadesłane pocztą lub dostarczone kurierem albo przez inną osobę niż pełnomocnik, jeżeli zostało ono dostarczone w terminie, o którym mowa w ppkt 1;
- 3) przyjmowanie dokumentów zgłoszenia komisja może powierzyć wyznaczonym osobom ze swojego składu bądź utworzonym w tym celu zespołom. Przyjmujący zgłoszenie sprawdzają w obecności zgłaszającego, czy zostało ono podpisane przez uprawnioną osobę i czy zawiera pełne dane i dokumenty przewidziane w art. 425-427 Kodeksu wyborczego. Następnie numerują i opatrują pieczęcią komisji wszystkie arkusze wykazu podpisów, odnotowują datę i godzinę oraz liczbę porządkową wpływu, a następnie wydają potwierdzenie przyjęcia zgłoszenia, na formularzu stanowiącym załącznik nr 1 (w gminach liczących do 20 000 mieszkańców) (...) do uchwały nr 44/2024 Państwowej Komisji Wyborczej z dnia 7 lutego 2024 r. w sprawie ustalenia wzorów potwierdzeń zgłoszenia do rejestracji listy kandydatów na radnych i wzorów protokołów rejestracji listy kandydatów na radnych oraz wzoru potwierdzenia zgłoszenia do rejestracji kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta i wzoru protokołu rejestracji kandydata na wójta, burmistrza i prezydenta miasta (M.P. poz. 138).

8. Po dokonaniu zgłoszenia uzupełnienie listy o nazwiska kandydatów lub zmiany kandydatów (...) na liście są niedopuszczalne (art. 428 § 4 Kodeksu wyborczego).

Wyjątek przewidziany jest w art. 436 § 2a Kodeksu wyborczego, o czym mowa w pkt II.14 i pkt V wytycznych.

9. Niezwłocznie po przyjęciu dokumentów zgłoszenia, nie później jednak niż w ciągu 3 dni, terytorialna komisja wyborcza bada je w regulaminowym składzie i ustala, czy:

- 1) zgłoszenie spełnia ustawowe wymogi, tj. czy zawiera:
 - a) nazwę i adres komitetu wyborczego,
 - b) nazwę rady i numer okręgu, w którym lista jest zgłaszana,

- c) nazwisko i imię osoby dokonującej zgłoszenia ze wskazaniem, czy zgłoszenia dokonuje pełnomocnik wyborczy, czy upoważniona przez niego osoba oraz wskazanie jej dokładnego adresu zamieszkania,
- d) dane kandydatów – ich nazwiska, imiona, wiek (liczba lat ukończonych przez kandydata w dniu wyborów) i miejsce zamieszkania (miejscowość, nie adres) oraz – w razie złożenia wniosku w tej sprawie – oznaczenie kandydata nazwą lub skrótem nazwy partii lub organizacji popierającej tego kandydata (informacja ta będzie podana w obwieszczeniach o zarejestrowanych listach kandydatów). Wniosek w tej sprawie może być wniesiony tylko wraz ze zgłoszeniem, a fakt udzielenia poparcia potwierdza na piśmie właściwy statutowy organ danej partii lub organizacji. Potwierdzenia poparcia może dokonać również terenowy organ statutowy partii lub organizacji, jeśli jest do tego uprawniony na podstawie statutu partii lub organizacji albo otrzymał pisemne upoważnienie od właściwego organu statutowego.

Kandydatura może być oznaczona nazwą lub skrótem nazwy jednej tylko partii lub organizacji, a oznaczenie nie może przekraczać 45 znaków drukarskich, wliczając spacje (art. 426 § 6 Kodeksu wyborczego).

(...),

- e) wskazanie skrótu nazwy komitetu wyborczego, którym zarejestrowana lista będzie oznaczona na urzędowych obwieszczeniach i kartach do głosowania (art. 435 § 1, art. 438 § 1 Kodeksu wyborczego); w przypadku niepodania skrótu nazwy komitetu wyborczego terytorialna komisja wyborcza ustala jego brzmienie, korzystając z systemu Wsparcie Organów Wyborczych (WOW);
- 2) do zgłoszenia dołączono wymagane dokumenty, tj.:
- a) upoważnienie do zgłoszenia listy – gdy zgłoszenia dokonuje osoba upoważniona przez pełnomocnika wyborczego. Upoważnienie powinno zawierać pełną nazwę komitetu wyborczego oraz nazwisko i imię pełnomocnika wyborczego udzielającego upoważnienia, wskazanie zakresu udzielonego upoważnienia oraz dane osoby upoważnionej. Treść upoważnienia powinna zawierać wyraźne stwierdzenie, iż osoba wymieniona w upoważnieniu – z podaniem jej nazwiska,

imion, dokładnego adresu zamieszkania i numeru PESEL (w przypadku obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim oraz obywatela Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej – może być też numeru paszportu lub innego dokumentu stwierdzającego tożsamość) – została upoważniona przez pełnomocnika wyborczego do zgłoszenia list kandydatów w imieniu wymienionego z nazwy komitetu wyborczego do danej rady lub na określonym obszarze. Jeżeli upoważniona osoba nie składa terytorialnej komisji wyborczej oryginału upoważnienia, powinna ona złożyć kopię upoważnienia i okazać komisji oryginał. Komisja na kopii dokonuje potwierdzenia zgodności z oryginałem,

- b) pisemne oświadczenie każdego kandydata o wyrażeniu zgody na kandydowanie w wyborach (...) wraz z oświadczeniem o posiadaniu prawa wybieralności (biernego prawa wyborczego do danej rady). W oświadczeniu tym konieczne jest wskazanie przez kandydata nazwy rady i numeru okręgu wyborczego, w którym będzie kandydował, oraz nazwy komitetu wyborczego, który zgłasza jego kandydaturę. Zgoda na kandydowanie powinna zawierać: imię (imiona), nazwisko, nazwisko rodowe, imiona rodziców, datę i miejsce urodzenia, obywatelstwo oraz numer PESEL kandydata, a także wskazanie jego przynależności do partii politycznej lub stwierdzenie, że nie należy do partii politycznej. **Brak w zgłoszeniu informacji o przynależności kandydata do partii politycznej, bez wyraźnego wskazania, że nie jest on członkiem żadnej partii, należy traktować jako nieudzielenie informacji w tym zakresie, co stanowi wadę zgłoszenia.**

W oświadczeniu o wyrażeniu zgody na kandydowanie kandydat zobowiązany jest podać także adres zamieszkania zgodny z adresem ujęcia w stałym obwodzie głosowania w Centralnym Rejestrze Wyborców. Oświadczenie o wyrażeniu zgody na kandydowanie kandydat opatruje datą i własnoręcznym podpisem.

W zakresie, o którym mowa w art. 11 § 2 pkt 1 Kodeksu wyborczego, tj. braku prawa wybieralności w związku ze skazaniem prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia

publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, komisja uznaje złożone przez kandydata oświadczenie o posiadaniu prawa wybieralności za wiarygodny dowód uprawniający do kandydowania. W przypadku powzięcia w tym zakresie uzasadnionych wątpliwości komisja kieruje, na podstawie art. 6 ust. 1 pkt 3d ustawy z dnia 24 maja 2000 r. o Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1068 i 1705), zapytanie w sprawie karalności tego kandydata. Zapytanie kieruje się do właściwego miejscowo punktu informacyjnego Biura Informacyjnego Krajowego Rejestru Karnego w trybie i w sposób określony w rozporządzeniu Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 lipca 2015 r. w sprawie udzielania informacji o osobach oraz o podmiotach zbiorowych na podstawie danych zgromadzonych w Krajowym Rejestrze Karnym (Dz. U. poz. 1025, z 2016 r. poz. 411 oraz z 2022 r. poz. 1838). Komisja jest zwolniona z obowiązku uiszczenia opłaty za wydanie informacji z Rejestru (art. 24 ust. 1 ustawy o Krajowym Rejestrze Karnym). W przypadku otrzymania informacji potwierdzającej, że kandydat był skazany prawomocnym wyrokiem na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, komisja odmawia rejestracji zgłoszenia tej kandydatury.

Pozbawienie prawa wybieralności następuje na czas określony okresem ewidencjonowania w Krajowym Rejestrze Karnym, a zatem osoby, wobec których zapadł taki wyrok, nie mają biernego prawa wyborczego, tj. nie mogą kandydować w okresie, w którym są wpisane do ewidencji Krajowego Rejestru Karnego. Karalność kandydata ocenia się **według stanu na dzień wyborów**.

Natomiast informacja o osobach, wobec których wydano prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności z powodu złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego, dostępna jest w systemie Wsparcie Organów Wyborczych (WOW). **W tym zakresie komisja sprawdza prawo wybieralności każdego kandydata,**

- c) oświadczenie każdego kandydata – obywatela polskiego urodzonego przed dniem 1 sierpnia 1972 r. w przedmiocie pracy lub służby w organach

bezpieczeństwa państwa lub współpracy z tymi organami w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r.

Oświadczenie składa się według wzoru stanowiącego kompletny załącznik nr 1a do ustawy z dnia 18 października 2006 r. o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2024 r. poz. 273) – art. 426 § 5 Kodeksu wyborczego. **Kandydat, który nie pracował albo nie pełnił służby albo nie był współpracownikiem** organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. **wypełnia i podpisuje tylko pierwszą stronę** części A formularza oświadczenia lustracyjnego (tzw. negatywną), **lecz załącza również** pozostawiając puste (niewypełnione) **pozostałe strony części A**. Prawidłowe wypełnienie polega na podaniu wymaganych informacji o charakterze osobowo-ewidencyjnym **oraz podkreśleniu właściwej treści oświadczenia** (np. nie pracowałem/nie pracowałam, itd.).

Kandydat, który odpowiednio pracował, pełnił służbę lub był współpracownikiem organów bezpieczeństwa państwa w okresie od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 lipca 1990 r. **wypełnia, tj. dokonuje stosownych podkreśleń i podpisuje, następną stronę** części A formularza oświadczenia lustracyjnego (tzw. pozytywną) **oraz obligatoryjnie uzupełnia i składa podpis w części B opisowej**.

Oświadczenia lustracyjne zawierające błędy formalne (kopia, skan, brak podpisu, sprzeczność w treści, tj. wypełniona i podpisana część negatywna i pozytywna oświadczenia albo złożone na formularzu niekonstytucyjnym obowiązującym do 13 września 2007 r. lub nieprawidłowo wypełnione), nie będą przyjmowane do zasobu Biura Lustracyjnego Instytutu Pamięi Narodowej. Stanowią one **wadę zgłoszenia**. Nie stanowi wady zgłoszenia niepodanie w oświadczeniu nazwiska rodzowego przez kandydata-mężczyznę, jeżeli nazwisko, którego używa jest takie samo.

Jeżeli kandydat uprzednio (np. w związku z kandydowaniem w wyborach w latach ubiegłych) złożył oświadczenie według wskazanego wyżej wzoru,

zamiast oświadczenia lustracyjnego **składa Informację o złożeniu oświadczenia**, według wzoru stanowiącego załącznik nr 2a do powołanej ustawy. Informacja o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego winna zawierać datę jego złożenia, nazwę organu, któremu je złożono (np. Gminna Komisja Wyborcza w) oraz funkcję, z tytułu której je złożono (np. w związku z kandydowaniem na radnego gminy).

Z obowiązku złożenia oświadczenia lustracyjnego lub informacji o złożeniu oświadczenia zwolnieni są kandydaci – obywatele polscy urodzeni 1 sierpnia 1972 r. i później oraz obywatele Unii Europejskiej niebędący obywatelami polskimi, a także obywatele Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej.

- d) w przypadku zgłoszenia kandydata – obywatela Unii Europejskiej niebędącego obywatelem polskim lub obywatela Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do zgłoszenia należy dołączyć ponadto:
- 1) oświadczenie kandydata określające ostatni adres zamieszkania w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia albo w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej,
 - 2) oświadczenie kandydata, że nie został pozbawiony prawa do kandydowania w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia albo w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej,
 - 3) oświadczenie kandydata, że nie pełni on urzędu, który objęty jest zakazem łączenia funkcji.

W przypadku wątpliwości co do treści oświadczenia kandydata, że nie został pozbawiony prawa do kandydowania w państwie członkowskim Unii Europejskiej jego pochodzenia lub w Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, kandydat może zostać zobowiązany przez gminną komisję wyborczą do przedłożenia przed albo po wyborach zaświadczenia wydanego przez właściwy organ administracyjny państwa członkowskiego Unii Europejskiej jego pochodzenia lub Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, potwierdzającego, że nie pozbawiono go prawa

do kandydowania w wyborach w tym państwie członkowskim albo Zjednoczonym Królestwie Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej lub, iż organowi temu nic nie wiadomo o pozbawieniu go takiego prawa.

Dolączane do zgłoszenia dokumenty sporządzone w języku obcym muszą zostać złożone wraz z tłumaczeniem na język polski sporządzonym przez tłumacza przysięgłego (art. 7 Kodeksu wyborczego),

- e) ewentualny wniosek o oznaczenie kandydata nazwą lub skrótem nazwy popierającej partii lub organizacji społecznej, jeżeli wniosek ten nie został zawarty w treści zgłoszenia,
- f) pismo organu statutowego partii politycznej/organizacji społecznej potwierdzające poparcie dla kandydata umieszczonego na liście kandydatów, jeżeli osoba zgłaszająca wnosi o oznaczenie kandydata wskazanym poparciem partii lub organizacji.

Pismo powinno być przedłożone w oryginale lub jako kopia dokumentu poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełnomocnika wyborczego lub osobę upoważnioną do zgłoszenia listy,

- g) wykaz podpisów wyborców popierających zgłoszenie listy. Wykaz podpisów poparcia każdej listy powinien obejmować podpisy w liczbie wskazanej w pkt II.4. Poparcia mogą udzielić wyborcy, którzy stale zamieszkują na obszarze tej rady, do której lista jest zgłaszana, tj. są ujęci w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania na obszarze działania danej rady (patrz pkt II.5)

Wyborca może udzielić poparcia zgłoszeniom dowolnej liczby list w tym samym lub różnych okręgach do danej rady. Sprawdzając wykaz podpisów, komisja bada czy jest on sporządzony zgodnie z wymogami wskazanymi w pkt II.6. Część wstępna wykazu musi znajdować się na każdej karcie wykazu z podpisami. Wykaz może być natomiast sporządzony dwustronnie, przy czym pierwsza strona powinna spełniać wskazane wyżej wymogi, zaś druga strona może być kontynuacją rubryk tabeli, przy zachowaniu kolejności numeracji w rubryce „Lp.”. Wykaz nie może być przedstawiony

w formie kopii, a także nie może składać się z części doklejanych. Adres zamieszkania musi obejmować nazwę miejscowości (miasta, wsi, osady) oraz nazwę ulicy i numer domu oraz numer lokalu (mieszkania). **Podawanie kodu pocztowego nie jest wymagane.** W miejscowościach, w których nie ma ulic, konieczne jest wskazanie numeru domu (posesji). Podanie numeru lokalu dotyczy tylko budynków wielomieszkaniowych. **Brak danych lub niepełne określenie adresu zamieszkania spowoduje uznanie poparcia za złożone wadliwie.** Uznaje się za prawidłowo udzielone poparcie, gdy zamiast wskazania pełnego brzmienia nazwy miejscowości w rubryce „Adres zamieszkania” popierający posłuży się powszechnie używanym i jednoznacznie rozumianym skrótem tej nazwy, jeżeli inne dane dotyczące adresu zamieszkania (nazwa ulicy, nr domu, nr lokalu) zostały podane zgodnie z wymaganiami. Za prawidłowo udzielone poparcie uznaje się również takie, w którym zamiast dokładnego podania adresu zamieszkania w rubryce na to przeznaczonej postawiono znak odnośnika do adresu wskazanego w pozycji bezpośrednio wyżej umieszczonej w wykazie podpisów, pod warunkiem, że osoby umieszczone w tych pozycjach zamieszkują pod tym samym adresem.

Zbiorcze ustalenia dotyczące weryfikacji wykazu podpisów komisja podaje w protokole wewnętrznym badania wykazu obejmującym: ogółem liczbę wyborców, którzy złożyli podpisy, liczbę podpisów złożonych wadliwie z podziałem według rodzaju wad i liczbę wyborców, którzy prawidłowo udzielili poparcia zgłoszeniu listy. Sporządzenie tego protokołu jest konieczne z uwagi na ewentualne postępowanie odwoławcze.

10. Nie stanowi wady zgłoszenia niedołączenie do zgłoszenia postanowienia (kopii) o przyjęciu zawiadomieniu o utworzeniu komitetu wyborczego przez Państwową Komisję Wyborczą lub właściwego komisarza wyborczego oraz dokumentu stwierdzającego ustanowienie pełnomocnika wyborczego, gdyż terytorialna komisja wyborcza ma potwierdzenie faktów z nich wynikających w systemie Wsparcie Organów Wyborczych (WOW).

11. **Komisja czuwa nad prawidłowym oznaczeniem poszczególnych kandydatów** na zgłoszonej liście nazwą lub skrótem nazwy partii lub organizacji popierającej kandydaturę. W szczególności bada, czy poparcie jest potwierdzone pisemnie przez właściwy statutowy organ partii lub organizacji, albo terenowy organ statutowy partii, jeśli jest do tego uprawniony na podstawie statutu partii lub otrzymał pisemne upoważnienie od właściwego organu statutowego. Komisja zwraca uwagę, że kandydat może być popierany tylko przez jeden podmiot. Oznaczenia dotyczące poparcia kandydatów będą umieszczone na obwieszczeniach, nie będą natomiast umieszczone na karcie do głosowania. Komisja sprawdza ponadto, czy oznaczenia poszczególnych kandydatów nie przekraczają 45 znaków drukarskich, wliczając spacje (art. 426 § 6 Kodeksu wyborczego).

12. Jeżeli dokumenty zgłoszenia i wykaz osób popierających zgłoszenie spełniają ustawowo określone warunki, terytorialna komisja wyborcza sporządza niezwłocznie, w trzech egzemplarzach, protokół rejestracji listy kandydatów, na formularzu stanowiącym załącznik nr 2 (w gminach liczących do 20 000 mieszkańców) (...) do uchwały, o której mowa w pkt II.7.3. Jeden egzemplarz protokołu komisja doręcza zgłaszającemu listę, a drugi przekazuje niezwłocznie komisarzowi wyborczemu (art. 433 § 1 Kodeksu wyborczego). (...).

13. Po sporządzeniu protokołu terytorialna komisja wyborcza niezwłocznie przekazuje oświadczenia i informacje, o których mowa w pkt II.9.2.c, do oddziałowego biura lustracyjnego Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania kandydata (art. art. 433 § 2 Kodeksu wyborczego). Dokumenty te przekazywane są przy piśmie przewodnim wraz z wykazem imiennym oraz liczbą przekazanej dokumentacji. Pismo przewodnie powinno zawierać nazwę komisji, jej pieczęć i podpis jej przewodniczącego lub zastępcy przewodniczącego. **Przed przekazaniem oświadczeń, komisja bezwzględnie zobowiązana jest sprawdzić, czy ich treść została właściwie wpisana do systemu Wsparcie Organów Wyborczych (WOW).** Wykonanie tej czynności jest warunkiem prawidłowego sporządzenia obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów.

14. Jeżeli terytorialna komisja stwierdzi wady zgłoszenia inne niż dotyczące wykazu osób popierających, wskazuje je w uchwale i wzywa osobę zgłaszającą listę do ich usunięcia w terminie 2 dni. Wady te mogą polegać np. na stwierdzeniu, że nazwa lub skrót nazwy komitetu wyborczego podane w zgłoszeniu różnią się od nazwy lub skrótu nazwy wynikających z postanowienia właściwego organu wyborczego o przyjęciu zawiadomienia o utworzeniu komitetu wyborczego, na braku lub niepełnych danych w oświadczeniu o zgodzie na kandydowanie, braku lub niepełnych danych w oświadczeniach lustracyjnych kandydatów lub w informacjach o uprzednim złożeniu oświadczenia (np. złożenie nieprawidłowego lub nieprawidłowo wypełnionego oświadczenia lustracyjnego kandydata albo złożenie oświadczenia lustracyjnego zamiast Informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego, w przypadku gdy kandydat złożył już wcześniej prawidłowe oświadczenie lustracyjne w związku z pełnieniem innej funkcji lub kandydowaniem w wyborach). (...). Jeżeli wskazane wady nie zostaną usunięte w wyznaczonym przez komisję terminie, komisja odmawia rejestracji zgłoszenia w całości (...). Uchwałę w tej sprawie, wraz z uzasadnieniem, zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję i doręcza się zgłaszającemu (art. 431, art. 432 § 1 Kodeksu wyborczego) oraz przesyła komisarzowi wyborczemu. W uchwale należy zawrzeć pouczenie o przysługującym osobie zgłaszającej listę prawie wniesienia odwołania do komisarza wyborczego w terminie 2 dni od daty jej podania do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję.

15. Jeżeli zgłoszenie listy kandydatów nie uzyskało wymaganego ustawowo poparcia wyborców, terytorialna komisja **podejmuje uchwałę o odmowie przyjęcia zgłoszenia listy, wskazując ustalone wady**, i zgłoszenie zwraca osobie zgłaszającej listę, czyniąc o tym stosowną adnotację w prowadzonym rejestrze zgłoszeń. Uchwałę w tej sprawie, wraz z uzasadnieniem niezwłocznie zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję i doręcza się zgłaszającemu (art. 430 § 1, art. 432 § 1 Kodeksu wyborczego) oraz przesyła komisarzowi wyborczemu. W uchwale należy zawrzeć pouczenie o przysługującym osobie zgłaszającej listę prawie wniesienia

odwołania do komisarza wyborczego w terminie 2 dni **od daty jej podania do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję.**

Osoba zgłaszająca listę może ponownie dokonać zgłoszenia listy w terminie do 34 dnia przed dniem wyborów (poniedziałek) do godz. 16.00.

Jeżeli zgłoszenie listy zostało dokonane w takim terminie, że usunięcie stwierdzonych wad dotyczących wykazu podpisów nie jest możliwe w terminie ustalonym dla dokonywania zgłoszeń, komisja podejmuje uchwałę o odmowie rejestracji zgłoszenia. Uchwałę w tej sprawie, wraz z uzasadnieniem, zamieszcza się w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję i doręcza się zgłaszającemu (art. 430 § 2, art. 432 § 1 Kodeksu wyborczego) oraz przesyła komisarzowi wyborczemu. W uchwale należy zawrzeć pouczenie o przysługującym osobie zgłaszającej listę prawie wniesienia odwołania do komisarza wyborczego w terminie 2 dni od daty jej podania do publicznej wiadomości poprzez zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję. Dokumentacja zgłoszenia pozostaje w posiadaniu komisji.

16. Jeżeli w danym okręgu wyborczym do 34 dnia przed dniem wyborów do godz. 16.00 nie zgłoszono żadnej listy kandydatów lub została zgłoszona tylko jedna lista kandydatów, (...), komisja wyborcza wzywa niezwłocznie, przez rozplakatowanie obwieszczeń, do dokonania dodatkowych zgłoszeń w terminie 5 dni od dnia rozplakatowania obwieszczenia (art. 434 § 1 Kodeksu wyborczego).

Powyższe stosuje się również, jeżeli w terminie przewidzianym dla zgłoszenia list kandydatów na radnych zostały zgłoszone dwie (lub więcej) listy kandydatów, jednakże po sprawdzeniu zgłoszeń komisja wyborcza podjęła uchwałę (uchwały) w sprawie odmowy rejestracji zgłoszenia, a liczba zgłoszonych kandydatów na jedynej zarejestrowanej liście jest równa liczbie radnych wybieranych w okręgu (...). Nie ma przy tym znaczenia fakt, czy została wszczęta procedura odwoławcza przez komitet wyborczy, któremu odmówiono rejestracji listy.

Jeżeli mimo dodatkowego terminu na dokonanie zgłoszeń w okręgu wyborczym nie została zarejestrowana żadna lista kandydatów na radnych, wyborów w tym okręgu

nie przeprowadza się. Właściwa terytorialna komisja wyborcza powiadamia o tym niezwłocznie wyborców, informując w obwieszczeniu o przyczynach nieprzeprowadzania wyborów (art. 434 § 2 Kodeksu wyborczego). Obwieszczenie przesyła się niezwłocznie również do komisarza wyborczego.

III. Nadawanie numerów listom kandydatów przez gminne komisje wyborcze

1. Wszystkie zarejestrowane listy kandydatów, **w tym również w wyborach do rad gmin w gminach liczących do 20 000 mieszkańców**, oznacza się numerami.

2. Gminna komisja wyborcza przyznaje numery listom kandydatów zarejestrowanym tylko do rady gminy (...).

(...) listom zarejestrowanym w jednym okręgu wyborczym komisja nadaje w drodze losowania kolejne numery (...). Informacje o przyznanych numerach list kandydatów gminna komisja wyborcza podaje niezwłocznie do publicznej wiadomości (art. 410 § 7 i 8 Kodeksu wyborczego).

3. O terminie i miejscu losowania numerów list gminna komisja wyborcza powiadamia osoby zgłaszające listy poprzez wywieszenie informacji w tym zakresie się w siedzibie komisji oraz zamieszczenie w Biuletynie Informacji Publicznej organu obsługującego komisję. Nieobecność osoby zgłaszającej listę nie wstrzymuje losowania. Z przebiegu losowania sporządza się protokół. Gminna komisja wyborcza w sprawie przyznania numerów listom kandydatów podejmuje uchwałę.

IV. Sporządzenie obwieszczenia o zarejestrowanych listach kandydatów

1. Po zarejestrowaniu wszystkich list kandydatów właściwa terytorialna komisja wyborcza sporządza obwieszczenie o zarejestrowanych listach kandydatów do danej rady, według okręgów wyborczych, **umieszczając listy w kolejności przyznanych im numerów. Dotyczy to także wyborów do rad w gminach liczących do 20 000 mieszkańców**. W obwieszczeniu podaje się numery list, skróty nazw komitetów wyborczych, nazwiska i imiona kandydatów (w kolejności jak na zarejestrowanej liście), ich wiek (liczba lat ukończonych przez kandydata w dniu wyborów) i miejsce zamieszkania (miejscowość, nie adres). Przy nazwiskach kandydatów umieszcza się nazwę lub skrót nazwy partii politycznej lub organizacji popierającej danego kandydata

oraz treść części A oświadczeń lustracyjnych kandydatów, stwierdzających fakt ich pracy lub służby w organach bezpieczeństwa państwa lub współpracy z nimi.

2. Treść oświadczeń lustracyjnych kandydatów, którzy złożyli informację o uprzednim złożeniu oświadczenia, komisja ustala w oddziałowym biurze lustracyjnym Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu właściwym ze względu na miejsce zamieszkania kandydata. Niezwłocznie po otrzymaniu informacji o uprzednim złożeniu oświadczenia lustracyjnego komisja kieruje zapytanie do właściwego oddziałowego biura lustracyjnego, które należy przesyłać zaszyfrowanym e- mailem lub faksem. Zapytanie powinno zawierać:

- 1) nazwę komisji;
- 2) dokładny adres komisji, numer telefonu i numer faksu lub adres e-mail;
- 3) nazwisko i imię przewodniczącego komisji lub jego zastępcy;
- 4) pieczęć komisji oraz podpis jej przewodniczącego lub jego zastępcy;
- 5) nazwisko, imię oraz numer PESEL kandydata, którego zapytanie dotyczy.

Nie należy przekazywać zapytań odnoszących się do tych samych kandydatów przy użyciu e-maila i faksu jednocześnie.

Wszelkie wątpliwości wyjaśniać należy telefonicznie. Zapytania do oddziałowego biura lustracyjnego kieruje się wyłącznie w przypadku, gdy kandydat złożył informację o uprzednim złożeniu (po dniu 13 września 2007 r.) oświadczenia lustracyjnego.

3. (...) dopuszczalne jest wywieszenie na obszarze danego okręgu wyborczego wyciągu z tego obwieszczenia obejmującego dane dotyczące tego okręgu.

4. Druk i rozplakatowanie obwieszczeń zapewniają odpowiednio wójtowie, starostowie i marszałkowie województw. Obwieszczenia powinny zostać podane się do publicznej wiadomości najpóźniej w 13 dniu przed dniem wyborów (...). Jeden egzemplarz obwieszczenia komisja przesyła komisarzowi wyborczemu (art. 435 § 2 Kodeksu wyborczego).

V. Zmiany w zarejestrowanych listach kandydatów

1. Komisja skreśla z zarejestrowanej listy kandydata, który:

- 1) zmarł;

- 2) utracił prawo wybieralności (tzn. nie zamieszkuje stale na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego i nie jest ujęty w Centralnym Rejestrze Wyborców w stałym obwodzie głosowania na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego, do której zgłaszana jest lista;
- 3) został pozbawiony praw publicznych prawomocnym orzeczeniem sądu, pozbawiony praw wyborczych orzeczeniem Trybunału Stanu, ubezwłasnowolniony prawomocnym orzeczeniem sądu, został ukarany prawomocnym wyrokiem sądu na karę pozbawienia wolności za przestępstwo umyślne ścigane z oskarżenia publicznego lub umyślne przestępstwo skarbowe, zostało wydane wobec niego prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające utratę prawa wybieralności z powodu złożenia nieprawdziwego oświadczenia lustracyjnego);
- 4) złożył nieprawdziwe pisemne oświadczenie o wyrażeniu zgody na kandydowanie lub o posiadaniu prawa wybieralności;
- 5) jest zgłoszony jako kandydat do więcej niż jednej rady (...), w więcej niż jednym okręgu lub na więcej niż jednej liście kandydatów. Jeżeli terytorialna komisja wyborcza stwierdzi, że zgłoszony do niej (zarejestrowany przez nią) kandydat został zarejestrowany do dwóch lub więcej rad, w dwóch lub więcej okręgach lub na dwóch lub więcej listach, wówczas pozostaje on na tej liście, która została zgłoszona jako pierwsza, a z pozostałych zarejestrowanych list jest skreślany. (...);
- 6) złożył na piśmie oświadczenie o wycofaniu zgody na kandydowanie, (...) – art. 436 § 4 Kodeksu wyborczego.

O skreśleniu kandydata z listy komisja zawiadamia niezwłocznie osobę zgłaszającą listę.

2. Jeżeli w wyborach do rady gminy liczącej do 20 000 mieszkańców skreślenie kandydata nastąpiło z powodu jego śmierci, gminna komisja wyborcza informuje osobę zgłaszającą listę, że może zgłosić nowego kandydata.

3. (...).

4. Uzupełnienie listy kandydatów, o którym mowa w pkt V.2 (...) dopuszczalne jest najpóźniej w 10 dniu przed dniem wyborów (...). Do zgłoszenia takiego kandydata nie jest wymagane złożenie wykazu podpisów poparcia.

Skreślenie kandydata z innych przyczyn nie uprawnia do uzupełnienia listy (art. 436 § 2a Kodeksu wyborczego).

5. Komisja unieważnia rejestrację listy, jeżeli pozostanie na niej mniej kandydatów niż minimalna wymagana ich liczba, a także jeżeli komitet wyborczy zgłaszający listę powiadomi komisję bądź właściwy organ wyborczy o swoim rozwiązaniu, z zastrzeżeniem pkt V.1.6. Od uchwały komisji nie przysługuje środek prawny (art. 436 § 3 Kodeksu wyborczego).

Analogicznie komisja postępuje w przypadku rozwiązania komitetu z mocy prawa.

6. Skreślenia i uzupełnienia listy komisja dokonuje w formie uchwały. O unieważnieniu listy oraz skreśleniu kandydata i zgłoszeniu nowego kandydata powiadamia się wyborców w formie obwieszczenia (art. 436 § 5 Kodeksu wyborczego). Jeśli wykonanie obwieszczenia przed dniem wyborów jest niemożliwe, należy zapewnić umieszczenie o tym informacji w lokalach wyborczych. Jeden egzemplarz obwieszczenia lub informacji przesyła się niezwłocznie komisarzowi wyborczemu.

VI. Postępowanie komisji w wypadkach nieprzeprowadzania głosowania

Właściwa terytorialna komisja wyborcza, w razie ustalenia, że liczba zarejestrowanych w okręgu wyborczym kandydatów na radnych jest równa (...) liczbie radnych wybieranych w tym okręgu, stwierdza to w formie uchwały oraz sporządza niezwłocznie obwieszczenie zawierające informację, że w okręgu tym, z powodu wyżej wskazanego, głosowanie nie będzie przeprowadzane, a za wybranego uznaje się zarejestrowanego kandydata. (...).

(...).

VII. (...)